

EEN-MANDS-EKSPEDITIONEN I UPERNAVIK NORDDISTRIKT

Af journalist *Helge Christensen*

Det er en kendt sag, at stort anlagte ekspeditioner til Grønland er blevet sjældne foreteelser; pengene er små, når det drejer sig om ekspeditionsvidenskab, i hvert fald fra dansk side.

Lige så kendt er det, at mange dygtige grønlændere på tidligere ekspeditioner har ydet en god indsats, fordi de kendte deres land. De har kørt hundespandene, gjort tjeneste ombord på skibe, været tolke o. s. v., men først i de seneste år har en af Grønlands egne gjort direkte udforskningsarbejde. Det er den grønlandske forfatter og billedhugger *Hans Lynge*, som netop nu har udsendt sin ekspeditionsrapport, „Inegpait“, som bind 90 nr. 2 i „Meddelelser om Grønland“, en uhyre interessant bog, der fortjener udbredelse ikke mindst i Grønland, fordi den bl. a. har den fordel, at den er dobbeltsproget.

Hans Lynge bor i København, hvor han til daglig arbejder med sit indsamlede materiale og ind imellem benytter ledige stunder til sin billedhuggerkunst.

Hans Lynge gennemførte i 1952-53 den såkaldte „Een-mands-ekspedition“ for at udforske Upernavik norddistrikts ældre historie. Det var en ekspedition i det små, men dens resultater er betydelige.

- Det var min hensigt, siger Hans Lynge, at opfylde det ønske, som Knud Rasmussen engang gav udtryk for. Han var ked af, at Upernavik distrikt var forsømt, hvad folkløstiske undersøgelser angår, han måtte vide, hvad han sagde, for han var selv gået meget grundigt til værks. Han ønskede, at andre ville føre hans folkløstiske arbejde videre og koncentrere det om Upernavik distrikt. Det er dette arbejde, jeg har påtaget mig.

- Men De havde vel næppe de samme forudsætninger som Knud Rasmussen?

- Desværre nej, før jeg gik i gang med mine folkløstiske studier, måtte jeg uddanne mig. Jeg hører hjemme i Godthåb, hvor jeg har gået på seminariet. Jeg mente, at dette var et godt grundlag, men det var det ikke, for seminarieuddannelsen i Grønland rækker ikke vidt. Jeg måtte til Danmark og først og fremmest lære dansk og engelsk og tillige også noget fransk for at kunne sætte mig ind i den folkløstiske litteratur.

Disse studier havde jeg tid til, fordi jeg kunne gennemføre dem sideløbende med min uddannelse til billedhugger på kunstakademiet.

- Hvordan har De kunnet skaffe midler til gennemførelsen af Deres ekspedition?

- I 1945 deltog jeg i den såkaldte grønlandske rigsdagsdelegation. Vi var i København i 6 måneder, og i den tid luftede jeg naturligvis mine interesser.

Carlsbergfondet har støttet mig med adskillige tusind kroner, og særlig skylder jeg professor Johs. Pedersen og professor W. Thalbitzer tak for venlighed og forståelse.

- Hvad betragtede De så som ekspeditionens primære formål?

- Det var så ganske givet de sproglige studier. For mig som grønlander var det uhyre ejendommeligt og interessant på isolerede steder i Upernavik distrikt at møde et sprog, der i så høj grad mindede om det, der tales omkring Kap Farvel. Sagen er jo, at man i Midtgrønland bruger så mange støtteord, og at sproget her tillige er blevet påvirket af, at mange grønlandere har daglig berøring med folk, der ikke taler det grønlandske sprog. Både Upernavik distrikt og Kap Farvelområdet er isolerede i store perioder af året, Upernavik, bl. a. fordi det er et distrikt, der ikke omfattes ret meget af den nye tid, og Kap Farvel, fordi storisen lukker det inde og afspærrer det fra omverdenen. Der er i det sprog, der tales de to steder, noget oprindeligt, men det vil nok føre for vidt at fortabe sig i sproglige detaljer her.

- Hvad interesserede Dem udover sproget?

- De gamle grønlandske sagn. Der viste sig nemlig det ejendommelige, at befolkningen i Upernavik distrikt har kunnet bevare en mængde sagn og legender, som forlængst er glemt i det øvrige Grønland. Jeg havde, inden jeg påbegyndte min ekspedition, studeret, hvad man havde indsamlet af sagn på den anden side af Berrings Strædet, og pudsigt var det, at mange af de sagn og legender, man havde samlet og skrevet ned derovre, netop var at finde i det ret uberørte Upernavik distrikt. Dette viser jo forbindelsen mellem de to folkegrupper, det viser Upernavik-folkets oprindelse og tillige i hvilken grad, man i Upernavik distrikt har kunnet leve for sig selv og være sig selv, for sagnene har de bevaret gennem ca. 1000 år som overlevering fra generation til generation.

Enhver vil kunne forstå, at mit store ønske herefter er at komme over til de canadiske eskimoer og studere der for at drage de sammenligninger, der er mulige.

- Hvor i Upernavik distrikt overvintrede De?

- Min overvintring fandt sted i Kuvdlorssuaq, der på dansk kaldes Djævlens Tømmelfinger, og det var netop her, jeg kunne leve min daglige tilværelse sammen med de dygtige sagnfortællere.

- Har De under Deres bearbejdning af materialet haft forbindelse med canadiske forskere på samme område?

Een-mands-ekspeditionens leder, forfatter Hans Lyng.

Foto: Helge Christensen

- Den tidligere canadiske konsul i Godthåb, professor Trevor Lloyd, har vist mig og mit arbejde stor interesse, og det viser sig, at også Grønlands landsråd og Grønlands radio er interesseret i kontakt med befolkningen på den anden side Baffin Bugten.

- Er det ikke sådan, at Deres sidst gennemførte ekspedition i virkeligheden er nr. 3?

- Jo, sådan set, for allerede i 1946-47 og derefter i 1949 havde jeg drevet mine studier i Egedesminde og Jakobshavn distrikter. Det var under disse mine to første „een-mands-ekspeditioner“, jeg fik lejlighed til at indleve mig i nordgrønlandske forhold. Jeg skulle jo lære at køre med hundespand og meget andet, som man ikke er vant til i Sydgrønland, men det var Upernavik distrikt, der interesserede mig mest, det var arbejdet der, der var mit mål.

- Hvilke andre resultater kan i korthed nævnes fra Deres ekspedition?

- Ved de sociologiske undersøgelser, jeg foretog, konstaterede jeg, at der den dag i dag lever 25 rene eskimoiske familier i Upernavik distrikt. Jeg har talt med dem alle, studeret kirkebøger og interesseret mig for deres slægt, så jeg med sik-

kerhed kan sige, at disse familier er uden fremmed blod. De er naturligvis indgiftede, og man møder derfor også nogen degeneration. De trænger til blodsfornyelse f. eks. fra Canada, hvor der også findes rene eskimoer.

Den sidste canadiske indvandring af eskimoer til Grønland fandt sted i 1895, og den sidste af de indvandrede døde for kun få år siden, så man vil forstå, at denne indvandring er i frisk erindring deroppe, og at børn af de indvandrede nu beretter forældrenes oplevelser og minder videre.

- Fandt De noget af kunstnerisk værdi?

- Ikke noget udover et indristet billede på en sten. Det forestillede en åndemaner i trance, og jeg vil tro, at dette velbevarede og nydelige kunstværk har trodset vind og vejr i et par hundrede år.

- Nu siger De, at Upernavik distrikt har levet en ret isoleret tilværelse, men var der ikke på Knud Rasmussens tid en del kontakt mellem Thule og Upernavik distrikt?

- Jovist, det var der, men den var ret overfladisk. Det var sådan, at det somme-tider ikke var muligt at sejle Knud Rasmussens forsyninger længere end til Tasiusaq, hvorfra de så kørtes videre pr. hundeslæde til Thule. Bopladserne nord for Upernavik har ganske rigtigt haft en del forbindelse med Thule, og Thule-folkene har hentet kærester og koner her. Jeg vil gerne sige lige ud, at jeg håber på, at lignende forbindelser må kunne etableres mellem Canada og Upernavik distrikt.

Knud Rasmussens navn gav Thule og Thule-folket ry, men folk i Upernavik distrikt har levet upåagtet og stort set isoleret, det er derfor, de er så interessante i dag folkloristisk set.

Tro nu ikke, at jeg er forblændet af det gamle, som jo samfundsmæssigt er behæftet med svagheder - nej, jeg holder blot på, at det gamle må kunne bevares som en kulturskat og indgå som noget værdifuldt i det nye. Vi grønlandere må bevare roden i vor oprindelse og samtidig håbe på en udvikling til gavn for fremtiden under de ændrede kår.

- Hvilke fremtidsplaner har De?

- Ingen udover hvad jeg har omtalt, nemlig at jeg gerne vil til Canada og Alaska på en ekspedition, der naturligvis ligesom min sidste vil kræve overvintring for at opnå den rette kontakt med befolkningen. Jeg tror, jeg vil kunne få meget ud af en sådan rejse, og jeg ved, at mine landsmænd er interesserede.